

POLICY BRIEF

Fenomenul Brăila – o nouă formă de excluziune din educație

AUTORI:

Laura Greta MARIN și Ionuț BUȘEGA

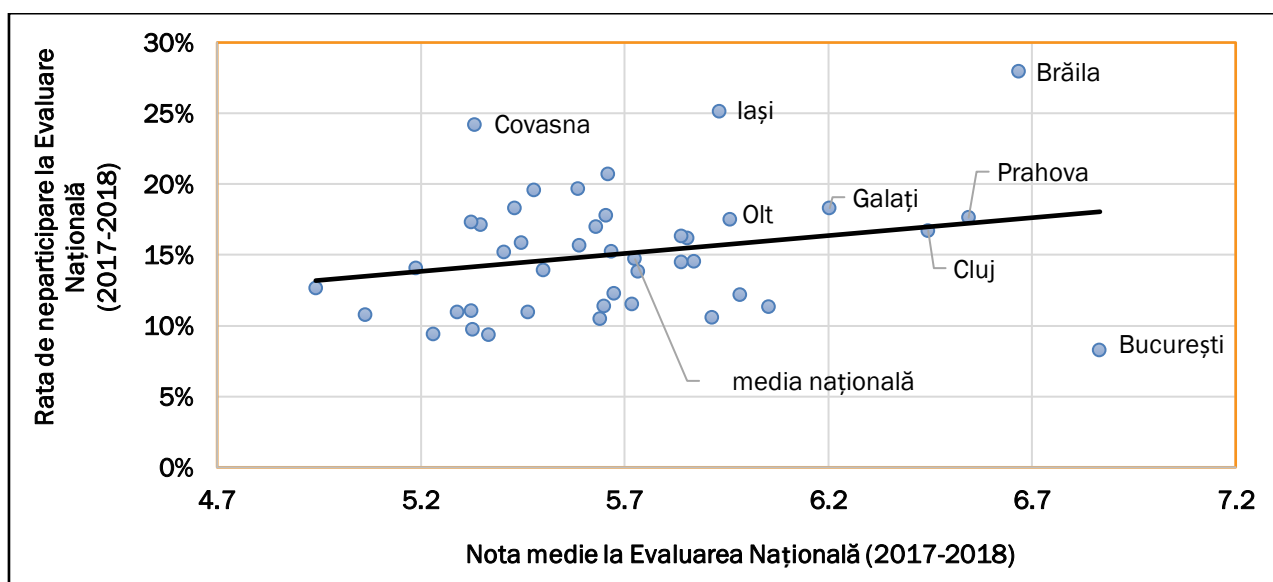
București, mai 2019

1. INTRODUCERE

Rezultatele preliminare ale studiului *Diagnoza echității sistemului de educație 2015 – 2018* (Human Catalyst, 2019) au scos în evidență faptul că rezultatele la Evaluarea Națională (procentul de promovabilitate și media notelor pe unitate școlară) sunt ridicate artificial în multe școli din țară, prin împiedicarea înscrierii la examen a elevilor cu rezultate școlare slabe.

Cel mai elocvent este județul Brăila, unde, în anul școlar 2016-2017, **36,5%** dintre elevii de clasa a VIII-a nu s-au înscris la Evaluarea Națională (EN), înregistrând cea mai mare pondere din țară, însă media notelor a fost surprinzător de mare: **7,29** – a doua cea mai mare din țară, după municipiul București.

Figura 1. Rata medie de neparticipare la EN a elevilor de clasa a VIII-a și nota medie obținută la nivel județean în anul școlar 2017-2018

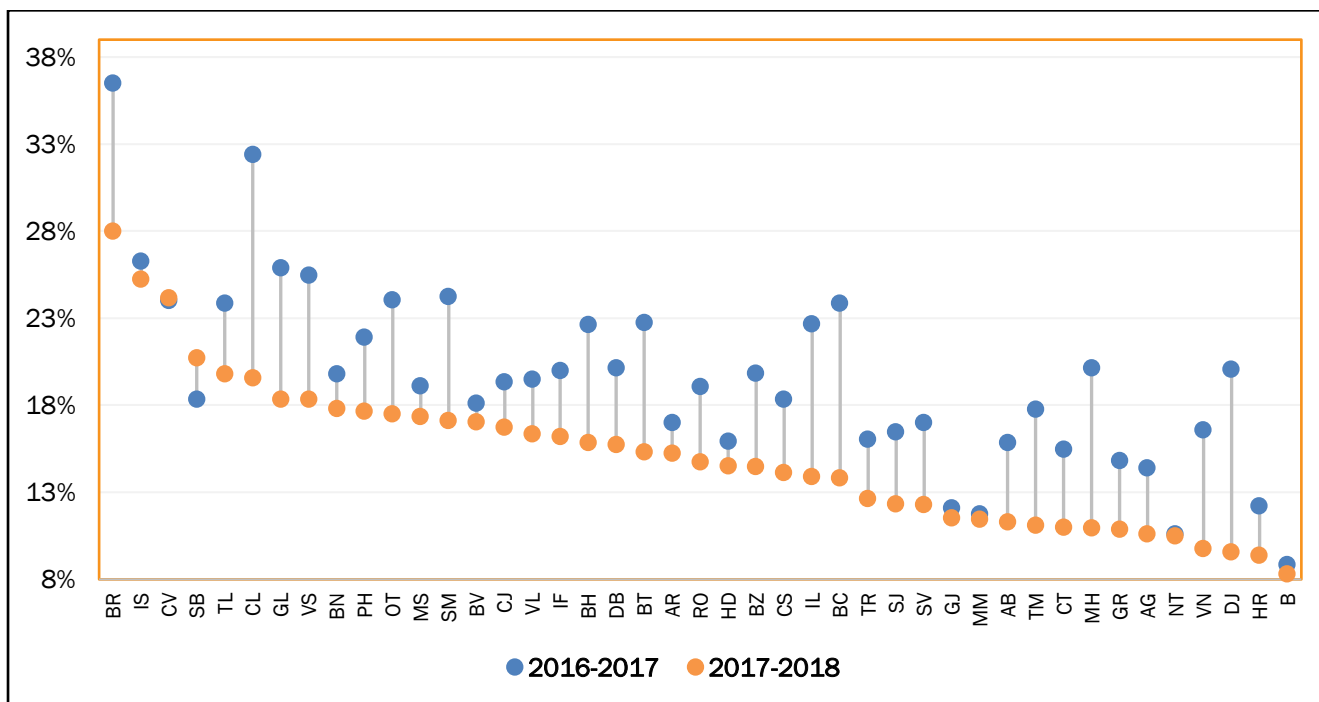
Sursa: calculele autorilor pe baza datelor Ministerului Educației Naționale

Cauzele acestui fenomen pot fi obiective, ce țin de factorii de mediu în care trăiește elevul (familie, comunitate), și/sau subiective, care țin de cultura internă a școlii, management și/sau de profesori. Din interviurile cu cei implicați, aflăm că factorii subiectivi constau, de cele mai multe ori, în orgoliul și dorința conducerii și a cadrelor didactice de a avea rezultate „bune” (sau de a nu fi supuși unor potențiale măsuri punitive din partea autorităților superioare ierarhice), fie, pur și simplu, din nepăsare, adică lipsa oricăror eforturi pentru a convinge elevii cu rezultate slabe să se prezinte la EN.

„După simulare, doamna dirigintă a zis că cine nu a luat 5, nu va intra nici în capacitate ca să nu facă școala de rușine... Săptămâna trecută a făcut ședință cu părinții și a anunțat că doamna directoare a zis că din clasa noastră doar 4 din 25 de elevi vor da Evaluarea Națională, cei cu rezultate bune la simulare. Eu aș vrea să merg mai departe la liceu să-mi ajut familia când voi fi mare, dar nu știu dacă o să mă lase doamna. Poate dacă făcea cu noi ceva pregătire după ore la matematică puteam să mergem mai mulți la liceu. Acum...nici nu știu dacă o să mă mai lase părinții mai departe la școală că i-am făcut de rușine la ședință și m-au certat acasă”. A.R. elevă clasa a VIII-a, Botoșani (interviu 27.05.2019).

Ipoteza influenței factorilor subiecțivi enumerați mai sus se confirmă în cele mai multe cazuri, având în vedere numărul ridicat de reacții și mărturii din spațiul public, în urma publicării rezultatelor preliminare ale studiului IRSE, în luna mai 2018. De altfel, de remarcat este și faptul că **rata de neparticipare la EN a scăzut la nivel național cu 4,4% în 2018 față de 2017**, în majoritatea județelor din România. Acest fapt poate fi generat inclusiv de identificarea fenomenului, documentarea, semnalarea sa autorităților și expunerea masivă în spațiul public a Fenomenului Brăila.

Figura 2. Evoluția ratei de neparticipare la EN a elevilor înscriși în clasa a VIII-a, la nivel de județ

Sursa: calculele autorilor pe baza datelor Ministerului Educației Naționale

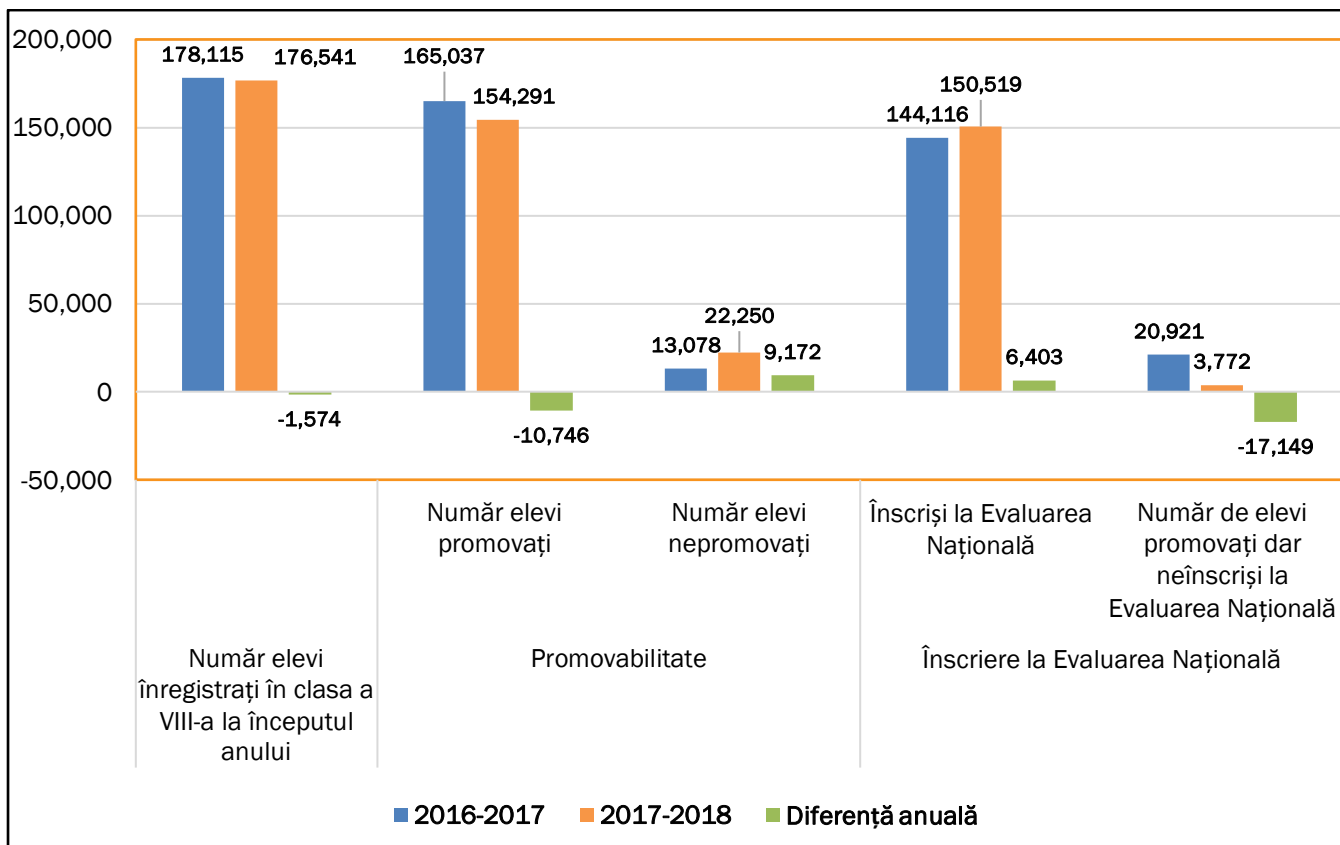
Această dinamică anuală rapidă la nivel de județe sugerează faptul că factorii neparticipării la EN nu sunt de natură structurală (mediul socio-economic), ci sunt mai degrabă acei **factori subiecțivi care au cauzat Fenomenul Brăila (nepăsarea școlilor / autorităților în privința participării la Evaluarea Națională sau chiar descurajarea acesteia)**.

2. EVOLUȚIA FENOMENULUI BRĂILA

În ciuda datelor pozitive referitoare la creșterea numărului de elevi prezenți la EN în anul școlar 2017-2018, precum și a scăderii numărului de elevi ce nu s-au prezentat/înscris la evaluare, analiza în detaliu a datelor indică evoluții îngrijorătoare cu privire la gradul de absolvire a elevilor înscriși în clasa a VIII-a. Conform datelor oficiale:

- numărul de elevi promovați la final de gimnaziu a scăzut în 2018 cu 10.746 de cazuri;
- numărul de elevi nepromovați (repetenți, corigenți, situație neîncheiată, abandon școlar etc.) a crescut cu 9.172.

Figura 3. Evoluția promovabilității și înscrierii la EN a elevilor înscriși în clasa a VIII-a la începutul anului școlar

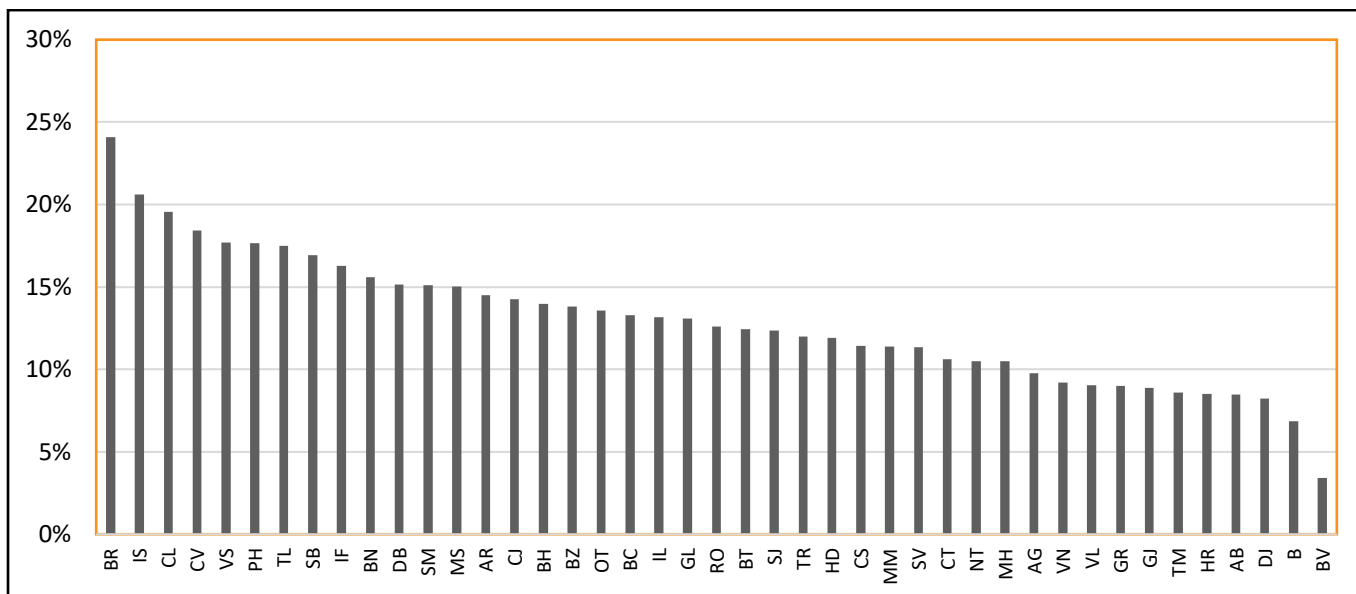
Sursa: calculele autorilor pe baza datelor Ministerului Educației Naționale

Analiza numărului de elevi care au promovat clasa a VIII-a, dar care nu s-au înscris la EN, indică un trend profund descrescător în 2018 față de anul precedent. Din această perspectivă, se poate afirma că Fenomenul Brăila și-a pierdut din intensitate, pe măsură ce elevii considerați „slabi” nu au mai fost constrânși, sub amenințarea unor consecințe negative (repetenție, corigență, situație neîncheiată etc.), să nu se înscrie la EN. **Privind însă lucrurile dintr-o perspectivă mai largă, reiese faptul că Fenomenul Brăila nu s-a ameliorat.**

Creșterea cu 70,1% a numărului de elevi nepromovați în anul 2018 față de anul anterior (de la 13.078 de elevi în 2017 la 22.250 în 2018) ar putea reflecta situația reală din învățământul gimnazial (față de anul 2017). Pe de altă parte, această situație poate fi pusă și pe seama modificării abordării factorilor decizionali, de la nivelul unităților de învățământ, în ceea ce privește menținerea unor rezultate mărite artificial la nivelul școlii, **prin lăsarea elevilor considerați neperformanți în situație de corigență, repetenție sau prin neîncheierea situației lor școlare, într-o măsură mai mare decât în anii anteriori.**

În termeni procentuali însă, se remarcă Brăila, din nou, în topul județelor cu o rată de nepromovabilitate foarte ridicată. **Practic, unul din 4 elevi de clasa a VIII-a din acest județ nu a promovat și nici nu a putut participa la EN în anul școlar 2017-2018.**

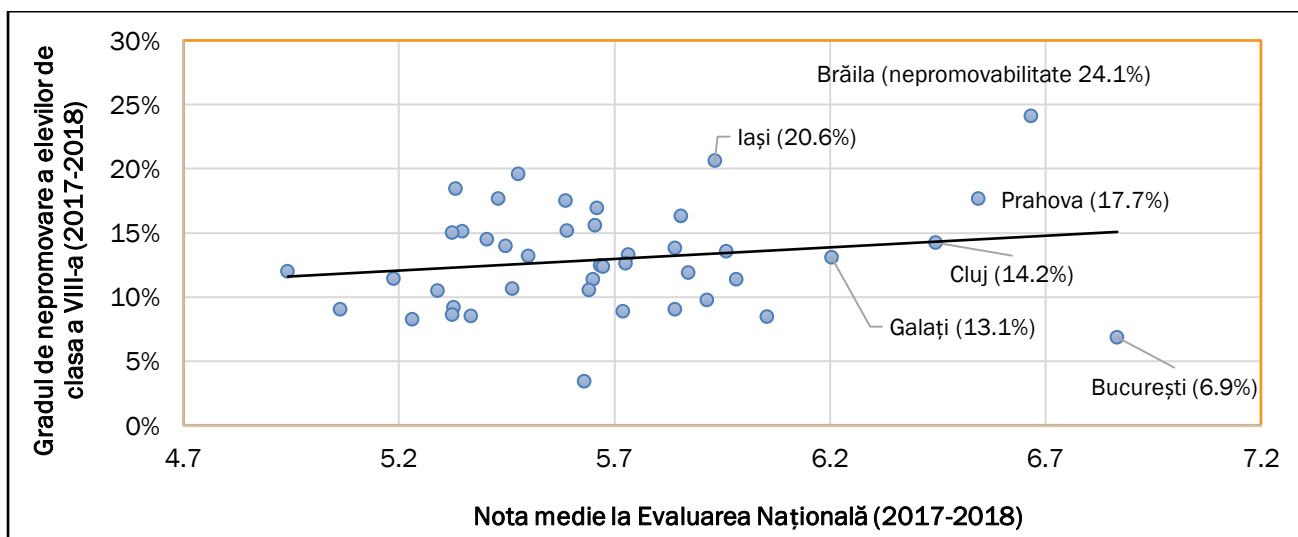
Figura 4. Rata de nepromovabilitate a elevilor din clasa a VIII-a în anul școlar 2017-2018, jud. Brăila

Sursa: calculele autorilor pe baza datelor Ministerului Educației Naționale

Corelând această situație cu nivelul notelor obținute la EN în același an școlar, reiese persistența unui șablon de tipul Fenomenului Brăila, dar într-o altă formă, mai directă, de excludere a elevilor: aceștia sunt împiedicați să participe la EN prin nepromovare. Această metodă are un potențial disruptiv mai mare pentru educația viitoare a acestor elevi: pe de o parte, aceștia nu s-au mai putut înscrie nici în licee, nici în școli profesionale, pe de altă parte, repetenția este puternic corelată cu abandonul școlar / părăsirea timpurie a școlii.

Figura 5. Rata de nepromovabilitate a elevilor din clasa a VIII-a în anul școlar 2017-2018 la nivel de județ și nota medie obținută la nivelul unităților de învățământ la EN iunie 2018

Sursa: calculele autorilor pe baza datelor Ministerului Educației Naționale

RECOMANDĂRI

Solicităm urgent eliminarea discriminării de orice fel din educație

Actuala stare a participării școlare și a rezultatelor educaționale obținute la nivel de sistem încă arată persistența unor discriminări – intenționate sau nu – față de elevii care provin din familii sărace și needucate, din mediul rural, de etnie romă, cu dizabilități și alte tulburări de învățare, cu rezultate școlare mai slabe etc.

Un fenomen identificat în această cercetare este ceea ce noi am denumit „Fenomenul Brăila”: rezultate bune obținute la evaluări și examene naționale, dar cu prețul unei rate mari de neprezentare a elevilor la aceste evaluări și examene naționale. Încă nu știm cu certitudine dacă acest fenomen este rezultatul unor acțiuni deliberate la nivel județean sau local, dar nu-l putem trece cu vederea, întrucât afectează în mod fundamental dreptul la educație. Ca urmare, este necesară consolidarea programelor și măsurilor anti-discriminare, investigarea situațiilor care au dus la acest fenomen (inclusiv eventualele presiuni făcute pentru ca anumiți elevi să nu se înscrie la evaluări și examene naționale) și, unde va fi cazul, pedepsirea imediată și exemplară a celor găsiți vinovați.

La nivel operațional, se impun cu celeritate următoarele:

1. Ordin de Ministru sau alt tip de reglementare legală pentru interzicerea și sancționarea Fenomenului Brăila, cu obligativitatea punerii imediate în aplicare, emisă de către MEN, Guvernul României sau Parlamentul României.
2. Cercetarea, monitorizarea și investigarea de către MEN, CNCD, Avocatul Copilului a județelor și școlilor unde Fenomenul Brăila depășește media pe țară. Asociația Human Catalyst poate pune la dispoziția celor interesați datele necesare.
3. Solicitare din partea MEN către ISJ-urile și unitățile de învățământ identificate cu procente mari de neparticipare la Evaluarea Națională de la finele clasei a VIII-a, respectiv la examenul de bacalaureat, vizând introducerea în proiectul de dezvoltare instituțională și în planul de acțiune școlară a unor obiective legate de creșterea participării și de îmbunătățirea rezultatelor la respectivele examene.

Material realizat de Asociația pentru Educație și Justiție Socială

HUMAN CATALYST

www.humancatalyst.ro office@humancatalyst.ro Facebook: Human Catalyst Tel: 0726 376 338